

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича

Філологічний факультет

Кафедра філософії та культурології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Декан філологічного факультету

/проф. Борис БУНЧУК/

“12” *серпня* 2024 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни

МУЗЕЄЗНАВСТВО

обов'язкова

Освітньо-професійна програма «Культурологія»

Спеціальність 034 Культурологія

Галузь знань 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

філологічний факультет

Мова навчання українська

Чернівці 2024 рік

Робоча програма навчальної дисципліни Музеєзнавство складена відповідно до освітньо-професійної програми «Культурологія», спеціальності 034 Культурологія, першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою радою Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича (Протокол № 5 від «27» квітня 2022 р.).

Розробник: **Возний Ігор Петрович**, доктор історичних наук, професор кафедри філософії та культурології

Викладач: **Возний Ігор Петрович**, доктор історичних наук, професор кафедри філософії та культурології

Погоджено з гарантом ОП і затверджено на засіданні кафедри філософії та культурології

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Завідувач кафедри філософії та культурології

(підпис)

Ольга РУПТАШ

Схвалено методичною радою філологічного факультету

Протокол № 1 від «12» серпня 2024 року

Голова методичної ради філологічного факультету

(підпис)

Алла АНТОФІЙЧУК

Пояснювальна записка

Мета навчальної дисципліни: Програму навчальної дисципліни «Музеєзнавство» розроблено відповідно до державного стандарту нормативної навчальної дисципліни підготовки фахівців за ступенем вищої освіти «бакалавр». Дисципліна «Музеєзнавство» грає важливу роль в підготовці студентів спеціальності «культурологія», оскільки вивчення даного курсу пов'язано з засвоєнням базових понять і аспектів музейної справи, що має значну важливість для всебічної підготовки фахівця. Створення сучасної системи охорони історико-культурної і мистецької спадщини в Україні є нагальною потребою. Збереження пам'яток історії та культури в основному покладено на культурноосвітні та науково-дослідні заклади – музеї, де проводиться їх опрацювання, вивчення, експонування, реставрація і консервація. До 1991 року функціонування музеїв в Україні було обумовлене догмами радянської ідеології. Значна кількість пам'яток історико-культурної та мистецької спадщини було знищено, ряд творів назавжди втрачені для української культури і опинились в запасниках та на експозиціях Російських музеїв і бібліотек. Таким чином, сьогодні ми маємо складну ситуацію у галузі музеєзнавства. Тому знайомство з сучасними досягненнями розвитку музейної справи та музейної практики в Україні і за кордоном створює сприятливі умови для оцінки досвіду та вдосконалення музейної роботи в державі.

Засвоєння основ музейної діяльності, правильне розуміння і глибоке усвідомлення ролі музеїв у житті суспільства на сучасному етапі дозволяють закласти фундамент для зміцнення музейної мережі України і підвищення загального рівня кваліфікації співробітників музеїв. Музейна робота має також важливе виховне значення, оскільки володіє високим пізнавальним, освітнім і культурно-освітнім потенціалом. В Україні за останні десятиліття був прийнятий ряд законодавчих актів щодо збереження історико-культурної спадщини українського народу. Величезне значення в цьому процесі має діяльність музеїв. У сучасних умовах потрібно акцентувати увагу широких верств громадськості на важливості збереження та вивчення історико-культурної спадщини українського народу. Цим і зумовлена необхідність «музеєзнавства» в підготовці фахівців спеціальності «культурологія». Завданням навчального курсу є вивчення студентами системи функціонування музеїв, їх основних завдань та сучасного стану проблеми.

Метою курсу є детальне вивчення всіх існуючих у сучасному світі форм, видів та напрямків роботи музеїв, специфіки комплектування музейних фондів, їх складом, систематизацією, збереженням і вивченням, принципів створення музейної експозиції, методології підбору експозиційного матеріалу, художнього оформлення музейних експозицій, а також розкриття сутності музеєзнавства як спеціальної галузі знання, його теорії й історії становлення та розвитку, що сприятиме розширенню, поглибленню та закріпленню теоретичних знань бакалаврів.

Завдання вивчення навчальної дисципліни.

Пререквізити – Курс «Музеєзнавство» має комплексний і міждисциплінарний характер. Теоретичною базою для вивчення дисципліни

можуть бути курси: «Вступ до спеціальності», «Логіка», «Історія науки і техніки», «Соціокультурний розвиток людства», «Історії культури України», «Соціологія вільного часу і дозвілля».

Результати навчання: У результаті вивчення дисципліни згідно з вимогами ОПП студент повинен набути загальних компетентостей: ЗК 1 (здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу), ЗК 3 (здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел), ЗК 7 (здатність працювати автономно), ЗК 12 (здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя); фахових компетентостей: ФК 4 (здатність розуміти та інтерпретувати джерела культури (писемні, речові, візуальні) з урахуванням різних контекстів (історичного, соціального, антропологічного, політичного, релігійного, екологічного тощо)). Програмні результати навчання згідно з ОПП мають передбачати наступні складові: ПРН 9 (аналізувати ефективність культурних політик, технологій реалізації культурних ідей у контексті конкретних параметрів їх впровадження), ПРН 11 (здійснювати експертну оцінку культурних об'єктів за заданими критеріями та надавати рекомендації щодо їх соціальної актуалізації), ПРН 12 (обґрунтовувати, розробляти та реалізовувати культурні події та проекти з дотриманням законодавства та у відповідності до визначених мети та завдань), ПРН 13 (презентувати знання про культуру відповідно до спеціалізації представників різних професійних груп та здобувачів освіти).

Опис змісту робочої програми навчальної дисципліни
Загальна інформація

Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання	
Денна	2	4	4	120	15		15		90	2	залік
Заочна											

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 1. ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ МУЗЕЇВ											
Тема 1. Музеєзнавство як наукова та навчальна дисципліна 1. Об’єкт, предмет і метод музеєзнавчої науки. Базові поняття музеєзнавства. 2. Структура музеєзнавчої науки. Роль і соціальні функції музею. 3. Музеєзнавство в системі наук. Напрями науково-дослідницької діяльності музею. 4. Класифікація і типологія музейних установ.	16	2	2			12						
Тема 2. Музей у просторі культури. Зародження і розвиток музеїв 1. Передмузейне збиральництво. 2. Збиральництво в Середні віки. 3. Становлення музею як соціокультурного інституту. Епоха Відродження та Ренесансу. 4. Концепція публічного музею в епоху Просвітництва XVII – XVIII ст. 5. Розвиток музейної справи в XIX ст. 6. Основні тенденції розвитку музеїв в XX – на початку XXI ст.	18	3	2			13						
Тема 3. Розвиток музейної справи в Україні 1. Зародження інтересу до збирання предметів старовини за доби середньовіччя.	18	2	3			13						

2. Перші музеї в Україні. 3. Музейна справа України в період романтизму XIX ст. 4. Музейна справа в XX ст. 5. Музеєзнавство в незалежній Україні. 6. Міжнародне та Українське законодавство про музеї та музейну справу.												
Разом за ЗМ1	52	7	7			38						
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2. ПРИНЦИПИ ОРГАНІЗАЦІЇ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ											
Тема 1. Науково-фондова робота музеїв. Поняття та організація 1. Поняття, склад і структура музейних фондів. Значення наукового комплектування музейних фондів та його організація. 2. Облік і зберігання музейних колекцій та їх роль в музейній роботі. Первинний облік, інвентаризація та каталогізація. 3. Проведення консерваційних та реєстраційних робіт в музеях. 4. Збереження музейних фондів. Наукова робота з музейними фондами.	17	2	2			13						
Тема 2. Основи експозиційної діяльності музею. Типи експозицій 1. Експозиція як важливий напрямок роботи музею. Суть і специфіка музейної експозиції. 2. Методи побудови експозиції. 3. Тематико-експозиційний план. Сценарій експозиції. 4. Основні етапи проектування музейних експозицій.	17	2	2			13						
Тема 3. Екскурсійна робота в музеї 1. Музейна екскурсія як складова частина програми екскурсійного обслуговування. 2. Особливості проведення екскурсій в музеях. Вимоги до екскурсовода. 3. Основні методичні прийоми проведення музейних екскурсій. 4. Музейна педагогіка. Освіта в контексті музейної експозиції.	17	2	2			13						
Тема 4. Менеджмент і маркетинг у музейній сфері 1. Музейний менеджмент: мета і основні методи. 2. Фандрейзінг. PR – діяльність музеїв. 3. Музейний маркетинг. 4. Дослідження в галузі маркетингу.	17	2	2		2	11						
Разом за ЗМ 2	68	8	8		2	50						

Усього годин	120	15	15		2	88					
--------------	-----	----	----	--	---	----	--	--	--	--	--

Тематика семінарських занять

№	Назва теми з основними питаннями - план	Кількість годин
1	Музейне джерелознавство 1. Визначення джерела. 2. Об'єкт та предмет музейного джерелознавства. 3. Принципи класифікації джерел.	2
2	Класифікація музеїв. 1. Загальні засади та класифікація музеїв за типами. 2. Класифікація музеїв за профілями та типами. 3. Спеціалізація музеїв, поділ на види і підвиди.	2
3	Музейна справа на теренах Північної Буковини 1. Розвиток музейної справи у XIX – першій половині XX ст. 2. Музейна справа на теренах Північної Буковини в другій половині XX ст. 3. Музейна справа в Чернівцях у другій половині XX – початку XXI ст. 4. Розвиток музейної справи на Буковині в роки незалежності.	3
4	Науково-дослідна робота в музеї 1. Загальноісторичні дослідження музейних предметів. 2. Музеезнавчі дослідження в історичному музеї. 3. Сучасний розвиток науково-дослідної роботи музею..	2
5	Консервація та реставрація музейних предметів 1. Консервація та реставрація: цілі та завдання. 2. Консервація та реставрація пам'яток історії та культури: найважливіші досягнення на сучасному етапі.	2
6	Музей та сучасні технології. Віртуальний музей 1. Аудіовізуальна та цифрова революції в музеезнавстві. 2. Онлайн-музеї. 3. Комп'ютерні технології у музейній справі. 4. Музейні сайти: структура та особливості. 5. Віртуальні музеї та експонати.	2
7	Культурно-просвітницька діяльність та інформаційні технології у музейній справі на сучасному етапі 1. Основні види культурно-освітньої діяльності музеїв. 2. Різноманітність сучасних форм культурно-просвітницької роботи музеїв (музейні форуми, «Ніч музеїв», музейні свята, реконструкції тощо). 3. Креативні музейні практики. та нові моделі музейної комунікації.	2

Тематика практичних занять

№	Назва теми (завдання)	Кількість годин
1		
2		
3		

Тематика лабораторних занять

№	Назва теми (завдання)	Кількість годин
1		
2		
...		

Самостійна робота студента

№	Завдання для самостійної роботи	Кількість годин
---	---------------------------------	-----------------

1	Музеєзнавство як наукова та навчальна дисципліна Виокремити основні напрямки діяльності музеїв історичного профілю, дати розгорнуту характеристику їх дослідницькій роботі (теоретична письмова робота (15 сторінок)). Простежити взаємозв'язок між історією, теорією і практикою музейної справи (аналітична таблиця).	12
2	Музей у просторі культури. Зародження і розвиток музеїв Створити аналітичну таблицю на тему «Основні періоди передісторії музеїв». Загальна сучасна класифікація музеїв (теоретична письмова робота (15 сторінок)).	13
3	Розвиток музейної справи в Україні Спираючись на комплекс джерел, періодику, нормативні документи визначати основні етапи історичного розвитку музейної справи в Україні (теоретична письмова робота (15 сторінок)) Розробити аналітичну таблицю на тему «Роль українських меценатів у відкритті перших публічних музеїв в Україні».	13
4	Науково-фондова робота музеїв. Музейні фонди, їх склад і структура та основні напрямки фондової роботи в музеях та музеях-заповідниках (теоретична письмова робота (15 сторінок)). Аналітична таблиця «У чому різниця між реставрацією і консервацією музейних предметів? Дайте наукове визначення цих понять».	13
5	Основи експозиційної діяльності музею. Використовуючи навчально-методичну літературу, монографії, публікації в музейній періодиці розробити порівняльну таблицю принципів і методів побудови музейних експозицій різних груп музеїв історичного профілю. Складіть тематично-експозиційний план вибраного Вами розділу краєзнавчого музею (теоретична письмова робота (15 сторінок)).	13
6	Екскурсійна робота в музеї Аналітична таблиця на тему: «Етапи роботи над музейною екскурсією». Розробити методичний план та текст екскурсії (теоретична письмова робота (15 сторінок)).	13
7	Менеджмент і маркетинг у музейній сфері. Маркетові стратегії в музейній справі (теоретична письмова робота (15 сторінок)). Порівняльна таблиця «Досвід музейного менеджменту країн світу».	11

Індивідуальні завдання та ІНДЗ

№	Назва теми/ кількість балів/форма контролю	Кількість годин
1	«Створення та проведення віртуальної екскурсії по власному музею» Індивідуальний проект студента направлений на перевірку знань, якими вони оволоділи під час лекційного курсу, семінарських занять та самостійного вивчення тем дисципліни. Сутність проекту полягає у створенні власного музею та розробці правильного оформлення його експонатів. Студент повинен (обов'язково): - обирати тип, профіль музею; - показати та розповісти за яким принципом була створена експозиція; - використати знання по правильному оформленню етикетажу (інформація щодо оформлення додається окремо); - показати проектну схему, яку було використано при створенні експозиції музею; - експозиційні прийоми, які були використані; - прийоми маркетингу, які будуть використані в діяльності	2

	музею. Проект повинен бути виконаний у форматі презентації Power Point. Обсяг презентації не повинен перевищувати 20 слайдів. Захист індивідуального проекту проходитиме у формі віртуальної екскурсії. Студент, який захищає свій проект на деякий час перетворюється у екскурсовода. Необхідно провести екскурсію по створеному музею для своїх одногрупників, використавши усі вивчені у рамках навчального курсу правила проведення екскурсій. Студенти, які не захистили індивідуальний проект, не допускаються до заліку.	
--	---	--

** Індивідуальні завдання плануються, якщо передбачені навчальним планом, або за рішенням викладача*

** ІНДЗ – для змістового модуля, або в цілому для навчальної дисципліни визначається викладачем, з урахуванням специфіки дисципліни.*

Контроль та оцінювання навчальних досягнень студентів у процесі вивчення навчальної дисципліни

При здійсненні поточного та модульного, а також підсумкового контролю використовуються такі його форми: АТ – аналітичний тест; ЕТ – експрес-тест; УО – усне опитування; ФО – фронтальне опитування; ПТ – підсумковий тест; РВ – розв’язування вправ; РЗ – розв’язування завдань; ТД – тематичний диктант; МКР – модульна контрольна робота; РД – реферативна доповідь; ЗР – захист реферату; ОКП – оцінка конспекту першоджерел.

1. Охарактеризуйте музеєзнавство як наукову дисципліну. Предмет та об’єкт дисципліни.
2. Розгляньте історіографію предмету «Музеєзнавство».
3. Визначте функції музеїв та структуру музеєзнавства.
4. Поясніть місце музеєзнавства в системі наук.
5. Охарактеризуйте загальні засади та принципи класифікації музеїв.
6. Простежте класифікацію музеїв за типами.
7. Опишіть класифікацію музеїв за профілями.
8. Опишіть основні періоди передісторії музеїв.
9. Охарактеризуйте протомузейне збиральництво в період Стародавнього Сходу, Античності та Еллінізму.
10. Опишіть збиральництво в Середньовічній Європі.
11. Простежте становлення музею як соціокультурного інституту. Епоха Відродження та Ренесансу.
12. Розгляньте концепцію публічного музею в епоху Просвітництва XVII – XVIII ст. Старий Світ.
13. Охарактеризуйте концепцію публічного музею в епоху Просвітництва XVII – XVIII ст. Новий світ
14. Проаналізуйте розвиток музейної справи в Європі в XIX ст.
15. Розгляньте розвиток музейної справи в Америці в XIX ст.
16. Порівняйте розвиток музейної справи в Азії та Африці в XIX ст.
17. Розгляньте розвиток музейної справи в Європі в XX – XXI ст.
18. Простежте розвиток музейної справи в Америці в XX – XXI ст.
19. Порівняйте розвиток музейної справи в Азії та Африці в XX – XXI ст.
20. Опишіть процес створення міжнародних організацій музейної справи.
21. Охарактеризуйте накопичення музейних колекцій в Україні в період середньовіччя.
22. Опишіть появу перших публічних музеїв в Україні.
23. Охарактеризуйте музейну справу України в період романтизму XIX ст.
24. Охарактеризуйте розвиток музейної справи в західноукраїнських землях у другій половині XIX століття.
25. Поясніть внесок земств та інших громадських організацій в розвиток музейної справи в Україні.
26. Опишіть перші меморіальні музеї України.
27. Охарактеризуйте подвижників та меценатів українського музейництва.
28. Опишіть музеєохоронну та збиральницьку роботу комісій Центральної Ради.

29. Опишіть розбудову мережі музеїв в Україні за часів гетьмана П.Скоропадського.
30. Поясніть здобутки і прорахунки діяльності уряду Директорії УНР на царині музейної роботи.
31. Проаналізуйте формування радянської системи музейного будівництва (20-30 рр. XX ст.).
32. Охарактеризуйте музеї та музейні колекції західноукраїнського регіону напередодні Другої світової війни.
33. Проаналізуйте діяльність музеїв Радянської України в роки Другої світової війни.
34. Проаналізуйте шляхи відродження музейної мережі УСРСР після закінчення Другої світової війни. Створення музеїв нових типів та профілів.
35. Розгляньте проблему розробки питань історії, теорії та практики музейної справи в 50-80 роках XX ст.
36. Охарактеризуйте початок нового етапу розвитку музейної справи в Україні в умовах її незалежності.
37. Охарактеризуйте міжнародне та Українське законодавство про музеї та музейну справу.
38. Дайте аналітичну характеристику закону «Про музеї та музейну справу» прийнятого Верховною Радою України 29 червня 1995 року.
39. Проаналізуйте стан, проблеми та основні тенденції розвитку сучасного вітчизняного музеєзнавства.
40. Поясніть, у чому полягає наукова концепція сучасного музею?
41. Охарактеризуйте мету, завдання та соціальні функції сучасного музею.
42. Розгляньте розвиток музейної справи на Буковині в XIX – першій половині XX ст.
43. Охарактеризуйте музейну справу в Чернівцях у другій половині XX – початку XXI ст.
44. Розгляньте музейну справу на теренах Північної Буковини в другій половині XX ст.
45. Охарактеризуйте розвиток музейної справи на Буковині в роки незалежності.
46. Охарактеризуйте основні напрями національної музейної політики.
47. Охарактеризуйте науково-дослідницьку діяльність музеїв. Музеї як дослідницькі центри.
48. Дайте визначення поняттям «фонди музею», Музейний фонд України.
49. Охарактеризуйте Музейний фонд: його склад і структуру.
50. Визначте основні напрями фондової роботи.
51. Поясніть значення і наукове завдання комплектування фондів музею.
52. Охарактеризуйте основні етапи комплектування музейних фондів.
53. Опишіть методику атрибуції музейних предметів.
54. Поясніть поняття «облік музейних фондів» та «система фондової документації».
55. Опишіть науково-довідковий апарат музеїв. Музейні картотеки.
56. Опишіть режим зберігання фондів.
57. Охарактеризуйте поняття музейної експозиції.

58. Опишіть етапи наукового проектування експозиції музею.
59. Розгляньте тематико-експозиційний план, як основа побудови постійної або тимчасової музейних експозицій.
60. Опишіть методи побудови експозиції.
61. Охарактеризуйте експозиційні матеріали. Проектування експозиції.
62. Розгляньте методiku проведення музейної екскурсії.
63. Опишіть класифікацію екскурсій. Особливості підготовки музейної екскурсії.
64. Визначте етапи підготовки та методичної розробки екскурсії.
65. Охарактеризуйте види та форми культурно-освітньої діяльності музеїв.
66. Поясніть значення музейного маркетингу.
67. Опишіть музейний менеджмент.
68. Поясніть значення комп'ютерних технологій у музейній справі.
69. Опишіть перспективи інтеграції українських музеїв у міжнародні музейні організації.
70. Визначте пріоритетні напрями та завдання розбудови національної музейної мережі.

✓ **Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів за результатами поточного контролю**

За активну роботу на семінарських заняттях (усних відповідей), студент може отримати 2 бали за кожне заняття плюс 1 бал за виконання та захист письмових, практичних завдань, рефератів, есе. За виконання самостійної роботи відповідно до тематики кожного змістового модуля студент може отримати 2,2 бали за кожну тему. Ще 3+3 бали студент може отримати за виконання завдань модульних контрольних робіт. Разом це становить 60 балів. 40 балів студент отримує під час складання заліку.

Якщо здобувач освіти отримав знання окрім формальної освіти у неформальній/інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно положення «Про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» та рішення кафедри (на основі аргументування викладача, що тематика семінарів, вебінарів, воркшопів, тренінгів, у яких взяв участь студент підтверджується сертифікатом, програмою, а також відповідає змісту навчальної дисципліни (окремім темі або змістовому модулю тощо).

✓ **Критерії оцінювання результатів навчання (з навчальної дисципліни) на підсумковому контролі**

Підсумкова оцінка, як показник результатів вивчення навчальної дисципліни, складається із сумарної кількості балів за поточне оцінювання – **60 балів** та підсумкового модуль – контролю (залік) – **40 балів**, за **100-бальною** університетською шкалою.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	Оцінка за шкалою ЄКТС	
	Оцінка (бали)	Пояснення за розширеною шкалою
Відмінно	A (90-100)	відмінно

Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	добре
Задовільно	D (60-69)	задовільно
	E (50-59)	достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюванням освітнього компонента до перескладання

Методи та освітні технології навчання - задля цілісності та безперервності навчального процесу до послуг студентів спеціальності функціонує Наукова бібліотека ЧНУ ім. Юрія Федьковича, методичний кабінет навчальної та навчально-методичної літератури, факультетський та кафедральний Web-сайти; навчальні дисципліни освітньої програми представлені в мережі «Електронний університет» на платформі Moodle.

Політика академічної доброчесності

Освітня діяльність (викладача і студента) під час вивчення навчальної дисципліни ґрунтується на принципах співробітництва та академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть оригінальним дослідженням чи міркуванням й об'єктивно оцінені викладачем.

Рекомендована література

Нормативна база

1. Закон України «Про музеї та музейну справу» від 29.06.95 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1995. № 25. 12 с.
2. Закон України «Про внесення зміни до статті 10 Закону України “Про музеї та музейну справу» щодо порядку подальшого використання музейних зібрань у разі реорганізації музеїв та надання державних гарантій» No 9129 від 20.03.2023 *Відомості Верховної Ради України*. 2023. № 89. С. 335.
3. Закон України «Про Національний архівний фонд та архівні установи». *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 15. С. 86.
4. Інструкція з музейного обліку, зберігання та використання пам'яток державної частини Музейного фонду України (2009 р.) Сайт Міністерства культури і туризму України. URL: <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/88140>.
5. Конституція України.
6. Концептуальні засади організації екскурсійної діяльності в Україні. Додаток до наказу Державного департаменту туризму №32 від 15.01.02.
7. Про затвердження Положення про фондово-закупівельну комісію музею. Наказ Міністерства культури України № 144 від 21.03.2016. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0533-16#Text>

8. ПОЛОЖЕННЯ про Музейний фонд України. Постанова Кабінету Міністрів України від 20 липня 2000 р. № 1147. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1147-2000-%D0%BF#Text>
9. Про внесення змін до Закону України «Про музеї та музейну справу» : Закон України № 1709-VI від 05.11.2009 р. // Відомості Верховної Ради України, 1995. № 25. 9 с.
10. Про Концептуальні засади організації екскурсійної діяльності в Україні: Наказ Держкомітету молодіжної політики, спорту і туризму в Україні №30 від 15.01.02.

Основна

1. Белікова М.В., Зайцева В.М. Основи музеєзнавства : навч. посіб. для студентів ВНЗ. Запоріжжя : ЛПКС, 2015. 179 с.
2. Вайдах ер Фрідріх. Загальна музеєлогія: Посібник / Перек. з нім. В. Лозинський, О. Лянґ, Х. Назаркевич. Львів: «Літопис», 2015. 532 с.
3. Гайдай О. М. Музеєзнавство : навч. посіб. Миколаїв : Вид-во ЧНУ ім. Петра Могили, 2021. 212 с.
4. Горішевський П., Ковалів М., Мельник В., Оришко С. Основи музеєзнавства, маркетингу та рекламно-інформаційної діяльності музеїв: Навчальний посібник. Івано-Франківськ: Плай, 2015. 301 с.
5. Климишин О.С., Шидловський І.В. Природнича музеологія : навч. посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2017. 208 с.
6. Лавренко В.С. Практичне музеєзнавство. Дніпро: Ліра, 2023. 116 с.
7. Норріс Л., Тісдейл Р. Креативність у музейній практиці / пер. з англ. А. Коструби, Г. Кузьо, О. Омельчук, Є. Червоного. Київ : Чередниченко А. М., 2017. 192 с.
8. Руденко С.Б. Музей як технологія. Київ : Ліра-К, 2021. 436 с.
9. Рутинський М.Й., Стецюк О.В. Музеєзнавство: навчальний посібник. 2 ге вид., переробл. та доповн. Київ: Знання, 2016 428 с.
10. Салата О.О. Основи музеєзнавства: навчально-методичний посібник. Вінниця : ТОВ «Нілан-ЛТД», 2015. 164 с.
11. Шевченко В.В., Ломачинська І.М. Музеєзнавство: навчальний посібник для дистанційного навчання. Київ: Ун-т «Україна», 2015. 288 с.

Додаткова

1. Гайда Л.А. Музеєзнавство в закладах освіти: Навчально-методичний посібник. Кіровоград, 2013. 148 с..
2. Гоцуляк В.В. Музеєзнавство. *Всесвітня історія і історична наука, історія України, історіографія, архівознавство: Термінологічний, понятійний словник-довідник*: Навчальний посібник. Черкаси: видавець ФОП Гордієнко Є.І., 2015. 616 с.
3. Ковальчук Є. Музей у сучасному світі: розробка наукової концепції. *Волинський музейний вісник*. 2012. Вип. 3. С. 1–22.
4. Котлер Н., Котлер Ф., Котлер В. Музейний маркетинг і стратегія: формування місії, залучення публіки, збільшення доходів і ресурсів. / Пер. з англ. Т. Олійник, Т. Пирогова, С. Рябчук, Р. Свято. Київ : ВД «Стилос», 2010. 528 с.

5. Лорд Б., Лорд Г. Д. Менеджмент в музейном деле. / пер. с англ. Москва : Логос, 2002. 256 с.
6. Маньковська Р. В. Сучасні музейні комунікації та перспективи їх розвитку. *Краєзнавство*. 2013 № 3. С. 75–84.
7. Музеї України XIX - початку XX століть. 36. наук. пр. /ред.: Г.А. Скрипник. Київ: [б.в.], 2015. 236 с.
8. Пантелейчук І.В. Трансформація музею як соціокультурного інституту. Київ: [б.в.], 2016. 215 с.

Інформаційні ресурси

1. Бондарець О.В. Структура музеєзнавства: актуальні проблеми розвитку науки. URL : http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/23456789/12152/Bondarets_Struktura_muzeieznnavstva.pdf
2. Віртуальні музеї світу URL :<http://www.googleartproject.com>
3. Гайда Л.А. Музейна педагогіка: пошук оптимальної моделі. URL : <http://pedagogy.lnu.edu.ua/departments/pedagogika/museum/articles/09.pdf>
4. Держтуризмкурорт (туристична державна адміністрація України). URL : <http://www.tourism.gov.ua/ua/>
5. Довідник про сайти музеїв усього світу. URL :<http://supercook.ru/spr-01-mus.html>
6. Закони України (офіційний портал). URL :<http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
7. Міністерство культури і туризму України. URL : <http://mincult.kmu.gov.ua>
8. Музейний простір України Музеї України та світу. URL : <http://prostir.museum>
9. Музейництво в Україні. Історія та проблеми сучасного розвитку. URL : http://history.org.ua/JournALL/kraj/kraj_2009_3/19.pdf
10. Музеї світу. URL : <http://www.globmuseum.info>
11. «Музейний простір». сайт музейної спільноти України та журналу. URL : <http://prostir.museum.ua>
12. «Музеї України». Журнал. URL : <http://www.museum-ukraine.org.ua>
13. «Національний віртуальний музей» (Велика Британія). URL : <http://www.culture24.org.uk/home>
14. Сайт Національного музею науки Японії. URL : <http://www.museum.ru/N30669>
15. Сизов Д. Музеи в Интернете Київ, 2014. URL : <http://internetua.com/muzei-v-internete>.
16. Фесенко Г.Г. Роль музеїв у формуванні культурного простору України. URL : <https://www.kpi.kharkov.ua/archive/Conferences/>.